

به نام خدا

دستورالعمل اجرایی نحوه انجام معاملات اوراق بهادار در فرابورس ایران

این دستورالعمل در اجرای ماده ۵ آئین نامه اجرایی قانون بازار اوراق بهادار، بنابر پیشنهاد مورخ ۱۳۸۸/۱/۱۷ شرکت فرابورس ایران، در ۲۰ فصل، ۱۲۳ ماده و ۲۷ تبصره در تاریخ ۱۳۸۸/۶/۷ به تصویب هیأت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار رسید.

فصل اول: تعاریف و اصطلاحات

ماده ۱: اصطلاحات و واژه‌هایی که در ماده ۱ قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران مصوب آذرماه ۱۳۸۴ مجلس شورای اسلامی و دستورالعمل پذیرش و عرضه اوراق بهادار در فرابورس ایران تعریف شده‌اند، به همان مفاهیم در این دستورالعمل به کار رفته‌اند. واژه‌های دیگر دارای معانی زیر می‌باشند:

(۱) **اطلاعیه عرضه:** اطلاعیه‌ای است که قبل از معامله عمده توسط فرابورس، طبق فرمت

مصوب هیئت مدیره فرابورس و بر اساس ضوابط این دستورالعمل منتشر می‌شود.

(۲) **ایستگاه معاملاتی:** پایانه معاملاتی کارگزار است که با سامانه معاملاتی فرابورس در ارتباط می‌باشد.

(۳) **بازار عادی:** از جمله بازارهای سامانه معاملات است که در آن معاملات عادی اوراق بهادار براساس مقررات این دستورالعمل، انجام می‌شود.

(۴) **توقف نماد:** جلوگیری از انجام معاملات هر یک از انواع اوراق بهادار براساس مقررات است.

- ۵) **حراج:** سازوکاری برای دادوستد اوراق بهادار بر پایه انطباق بهینه سفارش‌های خرید و فروش مشتریان با در نظر گرفتن اولویت قیمت، منشاء و زمان است.
- ۶) **حراج پیوسته:** حراجی است که به صورت پیوسته انجام می‌شود و در طی آن امکان ورود، تغییر و حذف سفارش وجود دارد. در حراج پیوسته سفارش‌های خرید و فروش به محض تطبیق قیمت‌ها منجر به معامله می‌شود.
- ۷) **حراج ناپیوسته (Auction):** حراجی است که پس از ثبت سفارش‌ها در مرحله سفارش‌گیری انجام شده و معامله براساس قیمت نظری گشایش، از طریق سامانه معاملاتی انجام می‌شود.
- ۸) **جلسه رسمی معاملاتی:** دوره زمانی مشخصی در هر روز کاری است که انجام معامله در آن دوره طبق مقررات مقدور می‌باشد. فرابورس می‌تواند در یک روز معاملاتی بیش از یک جلسه رسمی معاملاتی داشته باشد.
- ۹) **خرید گروهی:** خرید اوراق بهادار توسط کارگزار با کد معاملات گروهی است که پس از معامله توسط کارگزار به کد مالکیت مشتریان تخصیص می‌یابد.
- ۱۰) **دامنه نوسان روزانه قیمت:** دامنه نوسان قیمت اوراق بهادار قابل معامله در فرابورس است که نسبت به قیمت مرجع تعیین می‌شود و ورود سفارش‌ها در هر روز صرفاً در این دامنه قیمت، مجاز است.
- ۱۱) **درخواست خرید/فروش:** درخواست مشتری به همراه شرایط آن مبنی بر خرید یا فروش اوراق بهادار است که در قالب فرم الکترونیک یا غیرالکترونیک به کارگزار ارائه می‌گردد. درخواست مذکور می‌تواند با قیمت معین، قیمت محدود یا قیمتی که اختیار آن به کارگزار واگذار می‌شود، ارائه گردد.
- ۱۲) **دوره سفارش‌گیری:** دوره زمانی قبول سفارش قبل از حراج ناپیوسته است که طی آن کارگزاران امکان ورود، تغییر و حذف سفارش در سامانه معاملات را دارند.
- ۱۳) **روز معاملاتی:** روزهای کاری است که طبق مقررات، معاملات فرابورس در آن انجام می‌شود.

- ۱۴) **رویه تسهیم به نسبت:** طبق رویه تسهیم به نسبت، اوراق بهادار تخصیص یافته به هر سفارش معادل حجم سفارش ثبت شده تقسیم بر کل سفارش‌های ثبت شده، ضربدر کل اوراق بهادار قابل عرضه است.
- ۱۵) **سامانه معاملات:** سامانه‌ای است الکترونیکی که عملیات مربوط به معاملات فرابورس از جمله دریافت سفارش، تطبیق و انجام معامله از طریق آن انجام می‌شود.
- ۱۶) **سرمایه پایه:** عبارت از مجموع سهام، سهام جایزه و حق تقدم‌های شرکت است که در مرحله پذیره‌نویسی یا ثبت قانونی قرار دارد.
- ۱۷) **سفارش:** درخواست خرید یا فروش اوراق بهادار است که توسط کارگزار وارد سامانه معاملات می‌شود.
- ۱۸) **سفارش متوقف (Stop Order):** سفارشی است که براساس قیمت آخرین معامله بازار فعال می‌شود. در خصوص سفارش‌های خرید، زمانی این سفارش فعال می‌شود که قیمت آخرین معامله بازار با قیمت تعیین شده توسط مشتری مساوی یا از آن بیشتر شود و در خصوص سفارش‌های فروش، زمانی این سفارش فعال می‌شود که قیمت آخرین معامله بازار با قیمت تعیین شده توسط مشتری مساوی یا از آن کمتر شود.
- ۱۹) **شرکت سپرده‌گذاری مرکزی:** سپرده‌گذاری مرکزی اوراق بهادار و تسویه وجوه (شرکت سهامی عام) است.
- ۲۰) **عرضه اولیه:** نخستین عرضه اوراق بهادار، پس از پذیرش و درج در فرابورس است.
- ۲۱) **عرضه اولیه به روش حراج:** عرضه‌ای است که در یک جلسه معاملاتی بر مبنای رقابت خریداران انجام می‌شود.
- ۲۲) **فرابورس:** فرابورس ایران (شرکت سهامی عام) است
- ۲۳) **قیمت پایانی:** قیمت هر ورقه بهادار است که در پایان هر جلسه رسمی معاملاتی محاسبه و توسط "فرابورس" اعلام می‌شود.
- ۲۴) **قیمت پایه:** حداقل قیمت برای عرضه سهام در معاملات عمده است که توسط فروشنده تعیین و از طریق کارگزار فروشنده در درخواست وی برای معامله عمده به فرابورس اعلام می‌شود.

۲۵) **قیمت پیشنهادی:** نرخى است که برای هر واحد اوراق بهادار از طرف کارگزار وارد سامانه معاملات می شود.

۲۶) **قیمت مرجع:** قیمتی است که مبنای اعمال دامنه نوسان روزانه اوراق بهادار قرار می گیرد.

۲۷) **قیمت نظری:** قیمتی است که پس از اعمال اثر تغییرات سرمایه و یا تقسیم سود نقدی در قیمت پایانی محاسبه می شود.

۲۸) **قیمت نظری گشایش:** قیمتی است که در مرحله گشایش، براساس سفارش های ثبت شده با استفاده از سازو کار حراج، توسط سامانه معاملاتی محاسبه و معاملات مرحله گشایش با آن قیمت انجام می شود.

۲۹) **کد معاملات گروهی:** شناسه ای است که برای ورود سفارش های گروهی هر ایستگاه معاملاتی در سامانه معاملات تعریف شده است.

۳۰) **محدودیت حجمی:** حداکثر تعداد اوراق بهاداری که طی هر سفارش در سامانه معاملات وارد می شود.

۳۱) **مذاکره:** فرآیند مظنه یابی و قیمت گذاری اوراق بهادار توسط معامله گران برپایه ارتباط الکترونیک یا غیرالکترونیک است.

۳۲) **مشتری:** شخصی است که متقاضی خرید یا فروش اوراق بهادار است.

۳۳) **معامله بلوکی:** معامله ای است که تعداد سهام و حق تقدم قابل معامله در آن برای شرکت هایی که سرمایه پایه آنها بیش از یک میلیارد عدد است بزرگتر یا مساوی نیم و کمتر از یک درصد سرمایه پایه و برای شرکت هایی که سرمایه پایه آنها کمتر یا مساوی یک میلیارد عدد است بزرگتر یا مساوی یک و کمتر از پنج درصد سرمایه پایه شرکت باشد.

۳۴) **معامله عمده:** معامله ای است که تعداد سهام یا حق تقدم قابل معامله در آن در شرکت هایی که سرمایه پایه آنها بیش از یک میلیارد عدد است، بزرگتر یا مساوی ۱ درصد سرمایه پایه و در شرکت هایی که سرمایه پایه آنها کمتر یا مساوی یک میلیارد عدد است، بزرگتر یا مساوی ۵ درصد باشد.

۳۵) معاملات عمده شرایطی: معامله عمده‌ای است که تسویه وجوه آن با شرایط اعلامی در اطلاعیه عرضه بر اساس ضوابط مندرج در این دستورالعمل انجام می‌شود.

۳۶) مقررات: الزاماتی است که توسط مراجع ذیصلاح در چارچوب اختیارات آنها وضع شده و فرابورس، کارگزار، مشتریان و سایر اشخاص ذیربط فرابورس موظف به رعایت آنها هستند.

۳۷) نماد معاملاتی: شناسه‌ای است که برای هر یک از اوراق بهادار به صورت منحصر بفرد در سامانه معاملات تعریف شده است. این شناسه می‌تواند به صورت حرف، عدد یا ترکیبی از هر دو باشد.

۳۸) واحد پایه سفارش (LOT): تعداد مشخصی از اوراق بهادار است که سفارش وارده به سامانه معاملاتی باید ضربی از آن باشد و برای هر ورقه بهادار مقدار آن توسط "هیئت مدیره فرابورس" تعیین می‌شود.

فصل دوم: ضوابط کلی انجام معاملات اوراق بهادار

ماده ۲: کلیه معاملات در فرابورس باید براساس ضوابط این دستورالعمل و در جلسه رسمی معاملاتی انجام شود.

تبصره: انجام معاملات در خارج از جلسه معاملاتی با تصویب هیئت مدیره سازمان و طبق شرایط تعیین شده توسط آن، امکان‌پذیر خواهد بود.

ماده ۳: جلسات رسمی معامله انواع اوراق بهادار در فرابورس، به استثنای روزهای تعطیل رسمی در روزهای شنبه لغایت چهارشنبه هر هفته از ساعت ۹ آغاز و در ساعت ۱۲ همان روز خاتمه می‌یابد.

ماده ۴: تغییرات ساعت و روزهای انجام معامله و جلسات رسمی معامله با تصویب هیأت مدیره فرابورس امکان‌پذیر خواهد بود. این تغییرات باید حداقل سه روز کاری قبل از اعمال، توسط فرابورس به اطلاع عموم برسد.

ماده ۵: فرابورس می‌تواند ساعات شروع و خاتمه و طول جلسه معاملاتی را در صورت بروز اشکالات فنی در سامانه معاملاتی تغییر دهد. این تغییرات باید بلافاصله و به نحو مقتضی به

اطلاع عموم برسد. فرابورس مکلف است مستندات مربوط به اشکالات فنی سامانه معاملاتی را در سوابق خود نگهداری نماید.

فصل سوم: مراحل انجام معامله

ماده ۶: معاملات اوراق بهادار در فرابورس به ترتیب در بازار اول، بازار دوم، بازار سوم و بازار اوراق مشارکت انجام خواهد شد. مراحل انجام معاملات در بازار اول و دوم و بازار اوراق مشارکت به شرح زیر است:

۱. پیش‌گشایش: این مرحله به مدت ۳۰ دقیقه قبل از شروع معاملات انجام می‌شود. در این مرحله امکان ورود، تغییر یا حذف سفارش توسط کارگزاران وجود دارد لیکن در این مرحله معامله‌ای انجام نمی‌شود.
۲. مرحله گشایش: بلافاصله پس از مرحله پیش‌گشایش، با اجرای سفارش‌های موجود در سامانه معاملات و براساس سازوکار حراج ناپیوسته انجام می‌شود.
۳. مرحله حراج پیوسته: مرحله‌ای است پس از انجام مرحله گشایش که طی آن معاملات براساس سازوکار حراج پیوسته انجام می‌شود.
۴. مرحله حراج ناپیوسته پایانی: این مرحله بلافاصله پس از خاتمه مرحله حراج پیوسته به مدت ۱۵ دقیقه انجام می‌شود. در طی این مرحله امکان ورود، تغییر یا حذف سفارش توسط کارگزاران وجود دارد لیکن معامله‌ای در این مرحله انجام نمی‌شود و در پایان این مرحله با اجرای سفارش‌های موجود در سامانه معاملات و براساس سازوکار حراج ناپیوسته، معاملات انجام می‌شود.
۵. مرحله معاملات پایانی: این مرحله طی پانزده دقیقه پایانی جلسه معاملاتی انجام می‌شود و طی آن ورود سفارش و انجام معامله صرفاً با قیمت پایانی امکان‌پذیر است.

تبصره: در معاملات فرابورس حسب مورد از تمام یا تعدادی از مراحل فوق جهت انجام معامله استفاده می‌گردد. هیأت مدیره فرابورس باید مراحل انجام معامله در هر بازار را مشخص و حداقل سه روز کاری قبل از اعمال، به اطلاع عموم برساند.

فصل چهارم: انواع سفارشات

ماده ۷: انواع سفارش‌ها در سامانه معاملات به شرح زیر است:

۱. سفارش محدود (**Limit order**): سفارش خرید یا فروشی است که در قیمت تعیین شده توسط مشتری، یا بهتر از آن انجام می‌شود.

۲. سفارش با قیمت باز (**Market order**): سفارشی است که بدون قیمت وارد سامانه معاملاتی شده و با قیمت بهترین سفارش طرف مقابل اجرا می‌شود. در صورت اجرا نشدن بخشی از سفارش، باقیمانده به صورت یک سفارش با قیمت باز در سامانه باقی خواهد ماند.

۳. سفارش باز-محدود (**Market to limit order**): سفارشی است که فقط در مرحله حراج پیوسته می‌تواند وارد سامانه معاملاتی شود. این سفارش بدون قیمت وارد سامانه معاملاتی شده و با قیمت بهترین سفارش طرف مقابل اجرا می‌شود. در صورت اجرا نشدن بخشی از سفارش، باقیمانده به صورت یک سفارش محدود به قیمت آخرین معامله انجام شده در سیستم باقی می‌ماند.

۴. سفارش به قیمت گشایش (**Market on opening order**): سفارشی است که فقط در مرحله پیش گشایش می‌تواند وارد سامانه معاملات شود. این سفارش بدون قیمت وارد سامانه معاملاتی شده و در مرحله گشایش با قیمت گشایش معامله خواهد شد. در صورت اجرا نشدن بخشی از سفارش، باقیمانده به صورت یک سفارش محدود با قیمت گشایش در سیستم باقی می‌ماند.

۵. سفارش متوقف به باز (**Stop loss order**): سفارش متوقفی است که پس از فعال شدن، به سفارش با قیمت باز تبدیل می‌شود.

۶. سفارش متوقف به محدود (**stop limit order**): سفارش متوقفی است که پس از فعال شدن به سفارش محدود با قیمتی که از قبل در سفارش مشخص شده است، تبدیل می‌شود.

ماده ۸: سفارش‌ها به لحاظ نحوه اجرا به شرح زیر می‌باشند:

۱. سفارش دو طرفه (**Cross order**): سفارشی است که با استفاده از آن، کارگزار می‌تواند اقدام به ورود همزمان سفارش خرید و فروش با حجم و قیمت یکسان نموده و معامله نماید. قیمت سفارش مذکور باید بیشتر یا مساوی قیمت بهترین سفارش خرید ثبت شده در سامانه معاملاتی و کمتر یا مساوی قیمت بهترین سفارش فروش ثبت شده در سامانه معاملاتی باشد. این سفارش فقط در مرحله حراج پیوسته می‌تواند وارد سامانه معاملات شود.

۲. سفارش دو بخشی (**Iceberg order**): سفارش خرید یا فروشی است که دارای دو بخش پنهان و آشکار است. بخش آشکار سفارش در صف خرید یا فروش قرار گرفته و قابل رویت می‌باشد و بخش پنهان آن به صورت غیرفعال است. حجم قسمت آشکار و پنهان سفارش توسط کارگزار تعیین می‌شود. در صورتی که کل بخش آشکار سفارش معامله شود، به میزان حجم قسمت آشکار، سفارش پنهان فعال شده و در نوبت قرار می‌گیرد. حداقل کل سفارش و حداقل حجم قسمت آشکار در سفارش‌های دو بخشی، توسط هیئت مدیره فرابورس تعیین می‌شود.

۳. سفارش انجام و ابطال (**fill & kill**): سفارش محدودی است که بلافاصله پس از ورود باید اجرا شود و در صورت عدم اجرای تمام یا بخشی از آن، مقدار باقیمانده به صورت خودکار از سامانه حذف خواهد شد. امکان ورود این سفارش در مرحله پیش از گشایش وجود ندارد.

۴. سفارش همه یا هیچ (**All or Non**): سفارش محدودی است که اجرای آن منوط به معامله کل سفارش است. در صورت عدم امکان معامله کل سفارش بلافاصله بعد از ورود، سفارش به صورت خودکار از سامانه حذف می‌شود. امکان ورود این سفارش در مرحله پیش از گشایش وجود ندارد.

ماده ۹: اعتبار زمانی سفارش‌ها به شرح ذیل می‌باشد:

۱. سفارش روز (**Day**): سفارشی است که اعتبار آن در پایان روز معاملاتی به اتمام رسیده و بصورت خودکار از سامانه معاملات حذف می‌گردد.

۲. سفارش جلسه (**Session**): سفارشی است که اعتبار آن در پایان جلسه معاملاتی به اتمام رسیده و بصورت خودکار از سامانه معاملات حذف می‌گردد.

۳. سفارش بدون محدودیت زمانی (Good Till Cancel): این سفارش تا زمانی که توسط کارگزار حذف نشود در سامانه معاملاتی باقی مانده و معتبر می‌باشد.
۴. سفارش مدت‌دار (Good Till Date): سفارشی است که اعتبار آن در پایان تاریخی که در زمان ورود سفارش مشخص شده به اتمام می‌رسد و از سامانه معاملات حذف می‌شود.
۵. سفارش زمانی (Sliding Validity): کارگزار در زمان ورود سفارش، تعداد روزهای مشخصی (T) را جهت اعتبار سفارش مشخص می‌کند. این سفارش تا تاریخی که معادل تاریخ ورود سفارش به علاوه تعداد روزهای تعیین شده (T) است، معتبر بوده و پس از آن از سامانه معاملات حذف می‌شود.

ماده ۱۰: اولویت سفارش‌ها در سامانه معاملات بر حسب نوع سفارش، به شرح زیر می‌باشد:

الف) سفارش با قیمت باز و باز- محدود

ب) سفارش به قیمت گشایش

ج) سفارش محدود

فصل پنجم: توقف و بازگشایی نماد معاملاتی

ماده ۱۱: فرابورس موظف است با اعلام سازمان، نماد معاملاتی ورقه بهادار را متوقف نماید. از جمله مواردی که می‌تواند منجر به توقف نماد معاملاتی گردد عبارتند از:

۱. حداقل یک روز قبل از برگزاری مجمع عمومی صاحبان سهام و قبل از برگزاری جلسه هیأت مدیره‌ای که طی آن مقرر است درخصوص اختیارات تفویض شده توسط مجمع عمومی فوق‌العاده در خصوص افزایش سرمایه تصمیم‌گیری شود.
۲. تغییر با اهمیت در اطلاعاتی که قبلاً توسط شرکت یا ناشر اوراق بهادار پذیرفته شده در فرابورس ارائه گردیده است و یا وجود اطلاعات جدید با اهمیت.
۳. عدم اظهار نظر یا اظهار نظر مردود حسابرس نسبت به صورت‌ها و اطلاعات مالی

۴. حداقل یک روز قبل از مواعد پرداخت سود و سررسید نهایی انواع اوراق

مشارکت و گواهی سپرده

ماده ۱۲: نمادهای معاملاتی که با اعلام سازمان متوقف می‌شوند صرفاً با اعلام سازمان قابل بازگشایی هستند.

ماده ۱۳: فرابورس باید دلیل توقف نماد معاملاتی را حداکثر تا پایان روز کاری توقف نماد معاملاتی اطلاع‌رسانی نماید. همچنین فرابورس مکلف است حداقل ۱۵ دقیقه قبل از بازگشایی نماد معاملاتی مراتب را به اطلاع عموم برساند.

فصل ششم: دامنه نوسان قیمت و محدودیت حجمی

ماده ۱۴: دامنه نوسان روزانه قیمت در بازار اول، دوم و اوراق مشارکت فرابورس ۵ درصد برای اوراق فاقد بازارگردان می‌باشد. در صورت وجود بازارگردان، دامنه مذکور، طبق قرارداد بازارگردانی تعیین می‌شود. نمادهای معاملاتی در بازار سوم مشمول دامنه نوسان روزانه قیمت نمی‌باشند.

تبصره: تغییرات بعدی دامنه نوسان روزانه قیمت با پیشنهاد هیأت‌مدیره فرابورس به تأیید هیئت‌مدیره سازمان خواهد رسید. تغییر دامنه نوسان قیمت باید یک روز کاری قبل از اعمال توسط فرابورس اطلاع‌رسانی شود.

ماده ۱۵: در زمان بازگشایی نمادهایی که به دلیل افشای اطلاعات با اهمیت متوقف شده‌اند، حسب مورد و با اعلام سازمان دامنه نوسان روزانه قیمت تا سقف ۵۰ درصد اعمال خواهد شد. این وضعیت تا پایان روزی که حجم معاملات سهام شرکت به صورت انباشته از روز بازگشایی نماد، حداقل به میزان ۰/۰۰۰۴ سرمایه پایه شرکت شود، ادامه خواهد یافت و دامنه نوسان قیمت از جلسه رسمی معاملاتی بعد از آن اعمال خواهد شد. مادامی که دامنه نوسان قیمت سهم باز است، قیمت روزانه متناسب با حجم معاملات انجام شده در آن روز نسبت به ۰/۰۰۰۴ سرمایه شرکت تعدیل و به عنوان قیمت پایانی آن روز در نظر گرفته می‌شود.

تبصره: سازمان می‌تواند سقف دامنه نوسان روزانه قیمت موضوع این ماده را در شرایط خاص افزایش دهد.

ماده ۱۶: قیمت پایانی نمادهای معاملاتی در بازار اول، دوم و اوراق مشارکت فرابورس برابر با قیمت میانگین موزون معاملات انجام شده نماد طی جلسه معاملاتی در بازار عادی خواهد بود.

ماده ۱۷: قیمت مرجع برای نمادهای فاقد بازارگردان، قیمت پایانی سهم در روز قبل می باشد. قیمت مرجع برای نمادهای دارای بازارگردان، در صورت اعلام قیمت توسط بازارگردان، قیمت اعلامی و در صورت عدم اعلام، قیمت پایانی سهم در روز قبل خواهد بود.

ماده ۱۸: واحد پایه سفارش معادل یک می باشد. تغییر واحد پایه سفارش با تصویب هیأت مدیره فرابورس و اعلام آن حداقل یک روز کاری قبل از اعمال، امکان پذیر است.

ماده ۱۹: محدودیت حجمی برای نماد شرکتهایی که سرمایه پایه آنها معادل یا بیش از یکصد میلیون عدد است، معادل ۵۰ هزار سهم و برای نماد سایر شرکتها ۱۰ هزار سهم خواهد بود. تغییر محدودیت حجمی با تصویب هیأت مدیره فرابورس و اطلاع رسانی آن حداقل یک روز کاری قبل از اعمال امکان پذیر می باشد.

تبصره: محدودیت حجمی برای سایر اوراق بهادار توسط هیأت مدیره فرابورس تعیین می شود و تغییرات آن باید حداقل یک روز کاری قبل از اعمال اطلاع رسانی گردد.

فصل هفتم: ابطال معاملات

ماده ۲۰: مدیرعامل فرابورس در شرایط زیر معامله یا معاملات اوراق بهادار را حداکثر تا پایان ساعات اداری روز کاری برگزار می نماید.

۱. اعلام کارگزار مبنی بر وقوع اشتباه و احراز آن توسط مدیرعامل فرابورس
۲. خطای معاملاتی متأثر از اشکال سامانه معاملات
۳. معامله سهام بزرگتر یا مساوی ۵ درصد برای شرکتهایی که سرمایه پایه آنها کمتر یا مساوی یک میلیارد عدد سهم یا حق تقدم است و بزرگتر یا مساوی یک درصد برای شرکتهایی که سرمایه پایه آنها بیش از یک میلیارد عدد است، در یک جلسه معاملاتی و توسط یک کد معاملاتی بدون رعایت ضوابط معاملات عمده
۴. عدم رعایت سهمیه اعلام شده برای خرید یا فروش اوراق بهادار براساس مقررات که موجب ابطال کل خرید یا فروش کارگزار می شود.

تبصره: در موارد خاص با تشخیص مدیرعامل فرابورس فقط خریدها یا فروشهای بیش از سهمیه ابطال خواهد شد
۵. سایر موارد طبق مقررات و مصوبات سازمان

فصل هشتم: ضوابط کلی معاملات عمده

ماده ۲۱: معاملات عمده در بازاری مجزا که به همین منظور در سامانه معاملات ایجاد شده است انجام می‌شوند. در این معاملات دامنه نوسان قیمت و محدودیت حجمی اعمال نمی‌شود.
تبصره: برای انجام معاملات عمده، نماد سهم در بازار عادی باید باز باشد.

ماده ۲۲: عرضه در معاملات عمده به صورت یکجا و از یک کد معاملاتی بوده و یا طبق مقرراتی است که به تصویب هیئت مدیره سازمان می‌رسد.

ماده ۲۳: برای انجام معامله عمده، کارگزار فروشنده باید درخواست کتبی خود مبنی بر فروش سهام یا حق تقدم سهام را به همراه اطلاعات و مستندات زیر، به فرابورس ارائه نماید:

۱. تعداد سهام یا حق تقدم سهام قابل عرضه
۲. قیمت پایه عرضه
۳. تاریخ عرضه
۴. نام عرضه کننده به همراه تصویر سفارش فروش
۵. شرایط فروش از جمله نقدی یا اقساطی بودن ثمن معامله و در صورت اقساطی بودن نحوه تقسیط و وثایق مورد نیاز
۶. حداکثر مهلت تسویه حصه نقدی و رایه سند تسویه خارج از پایاپای
۷. مدارکی دال بر نمایندگی عرضه کننده در انتقال حقوق مالی و غیرمالی سهام
۸. اعلام شرایط ضمن عقد در صورت رایه قرارداد توسط فروشنده
۹. سایر اطلاعات به درخواست فرابورس

ماده ۲۴: درخواست عرضه سهام یا حق تقدم سهام کمتر از پنج درصد سرمایه پایه، حداقل تا ساعت ۱۰ صبح روز کاری قبل از عرضه باید در دبیرخانه فرابورس ثبت و در صورت تطبیق اطلاعاتی عرضه با مقررات به تشخیص مدیرعامل فرابورس، باید حداکثر تا ساعت ۱۲ ظهر همان روز اطلاع رسانی شود.

ماده ۲۵: درخواست عرضه سهام یا حق تقدم سهام به میزان پنج درصد سرمایه پایه یا بیشتر از آن، حداقل تا ساعت ۱۲ ظهر چهار روز کاری قبل از عرضه و درخواست عرضه سهام یا حق تقدم سهام ۵۰ درصد یا بیشتر از آن نیز حداقل باید ۷ روز کاری قبل از عرضه در دبیرخانه فرابورس ثبت و در صورت تطبیق اطلاعیه عرضه با مقررات به تشخیص مدیرعامل فرابورس، تا پایان همان روز کاری از طریق سایت رسمی فرابورس به اطلاع عموم برسد.

ماده ۲۶: شرایط اعلام شده توسط کارگزار فروشنده پس از انتشار اطلاعیه عرضه توسط فرابورس قابل تغییر نیست. در صورت تغییر در شرایط اطلاعیه عرضه یا انصراف فروشنده از فروش سهام یا حق تقدم سهام، معامله عمده انجام نخواهد شد و انجام معامله منوط به درخواست مجدد فروشنده خواهد بود. در این صورت موضوع به مرجع رسیدگی به تخلفات کارگزاران ارجاع و براساس اعلام فرابورس، سهام یا حق تقدم سهام تا زمان صدور رأی قطعی، غیرقابل معامله خواهد شد.

ماده ۲۷: در صورت تمایل فروشنده به انتشار آگهی فروش در جراید، اطلاعات مندرج در آن نباید با اطلاعات ارائه شده به فرابورس مغایرت داشته باشد. در صورت مغایرت، اطلاعات منتشر شده در سایت رسمی فرابورس قابل استناد می باشد.

ماده ۲۸: فرابورس مکلف است نماد معامله عمده را حداکثر تا یک ساعت پس از شروع جلسه معاملاتی گشایش نماید.

ماده ۲۹: حداقل تغییر قیمت مجاز هر سفارش در معاملات عمده مانند بازار عادی است.

تبصره: مدیر عامل فرابورس می تواند براساس وضعیت بازار، حداقل تغییر قیمت مجاز هر سفارش را برای جلسه معاملاتی بعد تغییر دهد، لیکن باید قبل از شروع جلسه معاملاتی بعد، مراتب را به اطلاع عموم برساند.

ماده ۳۰: هر کارگزار تنها می تواند از یک خریدار، سفارش خرید دریافت نماید و در رقابت شرکت کند.

ماده ۳۱: یک کارگزار در یک معامله عمده نمی تواند همزمان در دو سمت عرضه و تقاضا فعالیت نماید.

ماده ۳۲: در معاملات عمده، تعداد سهام یا حق تقدم سهام هر سفارش خرید باید برابر تعداد سهام یا حق تقدم سهام اعلام شده در اطلاعیه عرضه باشد. همچنین قیمت تعیین شده در سفارش‌های خرید نباید کمتر از قیمت پایه باشد.

ماده ۳۳: کاهش قیمت سفارش خرید ثبت شده در سامانه معاملاتی یا ورود سفارش با قیمتی کمتر از بالاترین سفارش خرید ثبت شده در سامانه معاملاتی، مجاز نمی‌باشد و حذف سفارش خرید، صرفاً در صورت ثبت سفارش خرید با قیمت بالاتر در سامانه معاملاتی مجاز است.

ماده ۳۴: کارگزار فروشنده مکلف است در صورت ثبت سفارش خرید در سامانه معاملاتی با قیمت پایه یا بیشتر از آن قبل از ۵ دقیقه پایانی جلسه معاملاتی، اقدام به عرضه نماید. عرضه توسط کارگزار فروشنده تنها در صورتی امکان‌پذیر است که از زمان ثبت بهترین سفارش خرید در سامانه معاملاتی حداقل ۳ دقیقه گذشته باشد.

تبصره ۱: در صورت ثبت سفارش خرید در ۵ دقیقه پایانی بازار، ادامه رقابت به جلسه معاملاتی بعد موکول شده و کارگزار دارای بهترین سفارش خرید موظف است سفارش خود را با همان قیمت در ابتدای جلسه معاملاتی بعد وارد سامانه نماید.

تبصره ۲: عدم رعایت ضوابط این ماده از سوی کارگزار خریدار یا فروشنده تخلف محسوب شده و فرابورس مکلف است موضوع را جهت رسیدگی به مرجع رسیدگی به تخلفات کارگزاران ارجاع نماید.

ماده ۳۵: در صورتی که تخلفات کارگزار خریدار یا کارگزار فروشنده مانع انجام معامله شود، متخلف مکلف به پرداخت یک درصد ارزش معامله به قیمت پایه به عنوان خسارت به طرف مقابل خواهد بود. در این خصوص کارگزار می‌تواند وثایق و تضامین لازم را حسب مورد از خریدار یا فروشنده دریافت نماید. همچنین در صورت عدم انجام معامله مطابق این ماده، کارگزار متخلف مکلف است کارمزدهای انجام معامله را بر حسب ارزش معامله به قیمت پایه به سازمان، فرابورس و شرکت سپرده‌گذاری مرکزی پرداخت نماید.

فصل نهم: معاملات عمده شرایطی

ماده ۳۶: در معاملات عمده شرایطی، کارگزار خریدار در صورتی مجاز به ورود سفارش به سامانه معاملاتی است که معادل ۳ درصد ارزش سهام یا حق تقدم سهام موضوع معامله براساس قیمت پایه را به صورت نقد یا ضمانت نامه بانکی بدون قید و شرط از مشتری دریافت و حسب مورد به حساب شرکت سپرده گذاری مرکزی واریز یا به این شرکت تحویل دهد و تأییدیه شرکت مزبور را مبنی بر اخذ تضامین مربوطه به فرابورس ارایه کند.

تبصره ۱: در صورت عدم ایفای تعهدات تسویه از سوی کارگزار خریدار، سپرده موضوع این ماده پس از کسر کارمزدها و هزینه های معامله به عنوان خسارت به کارگزار فروشنده پرداخت می شود.

تبصره ۲: در صورتی که کارگزار خریدار پس از ارایه درخواست خرید و قبل از انجام معامله، انصراف کتبی خود را از ادامه رقابت اعلام نماید یا چنانچه کارگزار خریدار موفق به انجام معامله نگردد، سپرده وی با تایید مدیرعامل فرابورس مبنی بر عدم مغایرت اقدامات کارگزار با مقررات در جریان معامله مذکور، حداکثر تا دو روز کاری پس از زمان انصراف یا انجام معامله مسترد می شود.

ماده ۳۷: کارگزار خریدار مکلف است حداکثر ۹ روز کاری پس از انجام معامله، نسبت به تسویه حصة نقدی معامله از طریق پایاپای شرکت سپرده گذاری مرکزی اقدام نماید و مستندات لازم جهت تنظیم سند تسویه خارج از پایاپای حصة غیرنقدی را حداکثر ۸ روز کاری بعد از انجام معامله به فروشنده ارایه کند. کارگزار فروشنده مکلف است پس از دریافت مستندات لازم جهت تنظیم سند تسویه خارج از پایاپای و حداکثر ۹ روز کاری پس از انجام معامله، نسبت به ارایه سند تسویه خارج از پایاپای به فرابورس و شرکت سپرده گذاری مرکزی اقدام نماید. در صورت واریز حصة نقدی و ارایه سند تسویه خارج از پایاپای به شرکت سپرده گذاری مرکزی حداکثر ۹ روز کاری بعد از انجام معامله، ثبت معامله در سیستم معاملاتی حداکثر تا پایان روز کاری بعد انجام خواهد شد.

تبصره ۱: در صورت خودداری کارگزار فروشنده یا فروشنده از دریافت مستندات موضوع این ماده، خریدار یا کارگزار خریدار می تواند اسناد فوق را جهت ثبت در سوابق به شرکت سپرده گذاری مرکزی ارایه و رسید دریافت نماید.

تبصره ۲: در صورت عرضه سهام جهت انجام معامله عمده از سوی سازمان خصوصی سازی افزایش مهلت تسویه حصة نقدی و ارائه سند تسویه خارج از پایاپای تا ۳۰ روز کاری با اعلام سازمان خصوصی سازی امکان پذیر است.

تبصره ۳: در صورتی که کارگزار فروشنده زمانی را طولانی تر از مهلتی که در این دستورالعمل برای ارائه سند تسویه خارج از پایاپای مقرر گردیده، جهت تادیه حصة نقدی معامله تعیین کند، از نظر این دستورالعمل حصة مزبور نیز غیر نقدی تلقی می گردد.

ماده ۳۸: در خصوص معامله عمده شرایطی، کارگزار خریدار باید حداکثر تا پایان وقت اداری روز کاری بعد از معامله، اسامی خریداران به همراه تعداد و درصد قابل تخصیص به آنان و همچنین دستور خرید دریافت شده را به فراپورس ارائه نماید. تخصیص سهام براساس اسامی اعلام شده صورت می گیرد.

ماده ۳۹: از زمان انجام معامله تا زمان قطعی شدن آن، سهام به صورت مسدود در کدمعاملاتی فروشنده باقی می ماند.

ماده ۴۰: در صورت عدم تسلیم سند تسویه خارج از پایاپای توسط کارگزار فروشنده یا عدم تسویه حصة نقدی معامله توسط کارگزار خریدار در مهلت مقرر، انجام معامله توسط بورس قطعی نمی شود.

ماده ۴۱: در صورت عدم ارائه سند تسویه خارج از پایاپای طی مهلت مقرر توسط کارگزار فروشنده، موضوع به مرجع رسیدگی به تخلفات کارگزاران ارجاع می شود. در صورتی که کارگزار فروشنده براساس رأی صادره قطعی متخلف شناخته شود، موظف است معادل یک درصد ارزش معامله بر حسب قیمت پایه را به کارگزار خریدار و کارمزدهای انجام معامله را بر حسب ارزش معامله به سازمان، فراپورس و شرکت سپرده گذاری مرکزی پرداخت نماید. کارگزار خریدار پس از کسر کارمزد خود مکلف به پرداخت مابقی مبلغ مذکور به عنوان خسارت به خریدار خواهد بود.

ماده ۴۲: در صورت عدم واریز حصة نقدی یا عدم ایفای تعهدات خریدار در خصوص سند تسویه خارج از پایاپای طی مهلت مقرر توسط کارگزار خریدار، موضوع به مرجع رسیدگی به تخلفات کارگزاران ارجاع می شود. در صورتی که کارگزار خریدار براساس رأی صادره قطعی

متخلف شناخته شود، کارمزد کارگزار خریدار، سازمان، فرابورس و شرکت سپرده‌گذاری مرکزی از محل سپرده موضوع ماده ۳۶ کسر و مابقی به حساب کارگزار فروشنده واریز خواهد شد. کارگزار فروشنده پس از کسر کارمزد خود مکلف به پرداخت مابقی مبلغ مذکور به عنوان خسارت به فروشنده خواهد بود.

ماده ۴۳: در خصوص معاملات عمده، موارد پیش‌بینی نشده در مواد ۲۱ الی ۴۲ تابع سایر رویه‌ها و قواعد معاملاتی تصریح شده در این دستورالعمل است.

فصل دهم: معاملات بلوک

ماده ۴۴: معاملات بلوک در نماد معاملاتی بازاری مجزا از نماد معاملاتی بازار عادی در سامانه معاملات انجام می‌شود.

ماده ۴۵: معاملات بلوک به روش حراج ناپیوسته و هر ۵ دقیقه یکبار برگزار می‌شود.

ماده ۴۶: قیمت مرجع روزانه برای بازار معاملات بلوک، معادل قیمت مرجع همان روز بازار عادی است.

ماده ۴۷: سایر شرایط معاملات بلوک، مشابه معامله در نماد اصلی است.

فصل یازدهم: ضوابط کلی عرضه اولیه

ماده ۴۸: عرضه اولیه منوط به پذیرش و درج اوراق بهادار براساس دستورالعمل پذیرش و افشای کامل اطلاعات مطابق با دستورالعمل افشای اطلاعات ناشران و سایر مقررات مربوط به فرابورس است.

ماده ۴۹: هیأت پذیرش روش عرضه اولیه اوراق بهادار را براساس پیشنهاد فرابورس تعیین می‌نماید.

ماده ۵۰: عرضه اولیه در فرابورس به روش ثبت سفارش مطابق دستورالعملی خواهد بود که به پیشنهاد هیئت مدیره فرابورس به تصویب هیئت مدیره سازمان می‌رسد.

ماده ۵۱: در صورتی که به تشخیص هیأت پذیرش، سهام شناور آزاد شرکت به میزان کافی باشد، عرضه اولیه سهم به صورت زیر انجام می‌شود:

۱. حداقل ۳ روز کاری قبل از عرضه، مراتب توسط فرابورس اطلاع‌رسانی می‌شود.

۲. نماد معاملاتی در بازار عادی گشایش می‌یابد و در روز گشایش دامنه نوسان قیمت اعمال نخواهد شد. قیمت پایانی سهم میانگین موزون معاملات روزانه سهم در روز گشایش خواهد بود.

تبصره: مدیر عامل فرابورس می‌تواند قیمت‌گذاری سهم را منوط به معامله حجم مشخصی از سهام شرکت نماید و در صورت عدم انجام معامله در حجم مشخص شده، اقدام به ابطال معاملات و موکول نمودن عرضه به جلسات بعدی نماید. این موضوع باید در اطلاعیه منتشره در خصوص عرضه اولیه تصریح شود.

۳. در عرضه اولیه به روش فوق، باید سهام شرکت نزد شرکت سپرده‌گذاری مرکزی ثبت شده و بخش معینی از آن به تشخیص مدیرعامل فرابورس قابل معامله باشد.

فصل دوازدهم: عرضه اولیه به روش حراج

ماده ۵۲: قبل از عرضه اولیه به روش حراج، هیأت مدیره فرابورس اقدام به تعیین موارد زیر می‌نماید:

۱. حداقل تعداد سهام جهت عرضه در روز عرضه اولیه
  ۲. حداقل تعداد سهام که عرضه‌کننده باید به صورت تدریجی پس از عرضه اولیه، عرضه نماید و مهلت زمانی آن
  ۳. محدودیت خرید هر ایستگاه کاری و یا هر کد مالکیت
- تبصره ۱: سهمیه هر ایستگاه کاری باید به نحوی تعیین شود که حداقل ۶۰ درصد و حداکثر ۹۵ درصد از ایستگاه‌های فعال کارگزاران عضو فرابورس امکان خرید سهام را داشته باشند.

تبصره ۲: مصوبات هیئت مدیره فرابورس در خصوص موارد موضوع این ماده، باید حداقل ۲ روز کاری قبل از عرضه توسط فرابورس اطلاع رسانی شود.

ماده ۵۳: کارگزاران پس از اعلام اطلاعات عرضه عمومی سهام توسط فرابورس نسبت به اخذ درخواست خرید از متقاضیان اقدام خواهند کرد. کلیه درخواست‌های اخذ شده جهت عرضه اولیه، باید به قیمت محدود باشند.

ماده ۵۴: کارگزار فروشنده موظف است حداقل پس از ۱۰ دقیقه از زمان گشایش نماد اقدام به عرضه سهام نماید. به هر ترتیب وی باید عرضه سهام را به گونه‌ای انجام دهد که تا پایان جلسه رسمی معاملاتی عرضه انجام شود.

ماده ۵۵: در صورتی که کمتر از ۵۰ درصد از سهام آگهی شده برای عرضه در روز عرضه اولیه به فروش برسد، فرابورس مکلف است کلیه معاملات روز اول را ابطال نموده و عرضه اولیه را به روز دیگری موکول نماید.

ماده ۵۶: کارگزاران خریدار نباید بیش از سهمیه مجاز خود اقدام به خرید سهام نمایند. در صورت خرید بیش از سهمیه مجاز توسط کارگزاران در عرضه اولیه، مدیر عامل فرابورس می‌تواند خریدهای بیش از سهمیه یا کل خریدهای کارگزاری در عرضه اولیه را ابطال نماید. هرگونه تخلف کارگزار در فرایند عرضه اولیه توسط فرابورس به مرجع رسیدگی به تخلفات کارگزاران ارجاع و براساس مقررات به آن رسیدگی خواهد شد.

ماده ۵۷: کارگزاران برای خرید می‌توانند از کد خرید گروهی استفاده نمایند و پس از آن با توجه به قیمت درخواست خریدها، اولویت زمانی درخواست خریدها و منطقه جغرافیایی که درخواست خرید در آن از متقاضی اخذ شده است نسبت به تخصیص سهام اقدام نمایند و حتی الامکان به همه متقاضیانی که درخواست خرید کتبی ارائه داده‌اند اعم از حقیقی و حقوقی، سهمیه‌ای را تخصیص دهند. در هر صورت مسئولیت تخصیص عادلانه سهام بین مشتریان هر کارگزار در عرضه اولیه به عهده وی خواهد بود.

ماده ۵۸: سهامی که در روز عرضه اولیه به فروش نمی‌رسد و یا معامله آن ابطال می‌شود باید طبق نظر مدیرعامل فرابورس در روزهای آتی عرضه شود.

ماده ۵۹: در روز عرضه اولیه، صرفاً سهامدارانی می‌توانند سهام خود را عرضه نمایند که در زمره سهامداران متعهد عرضه قرار داشته باشند.

ماده ۶۰: پس از فروش کل سهام در نظر گرفته شده برای عرضه اولیه در روز اول، محدودیت نوسان قیمت برای سهام منظور خواهد شد.

فصل سیزدهم: معاملات حق تقدم خرید سهام

ماده ۶۱: دارنده گواهینامه حق تقدم خرید سهام که مایل به فروش حق تقدم خود می‌باشد، در دوره پذیرهنویسی به شرکت‌های کارگزاری مراجعه و نسبت به تکمیل درخواست فروش و تحویل گواهینامه حق تقدم خرید سهام به کارگزاری، اقدام می‌نماید.

ماده ۶۲: برای خریدار حق تقدم خرید سهام در فرابورس، "گواهینامه نقل و انتقال حق تقدم" صادر خواهد شد و معاملات دست دوم بر مبنای گواهینامه مذکور انجام می‌شود.

ماده ۶۳: گواهینامه نقل و انتقال صادره برای خریدار حق تقدم سهام در فرابورس در صورتی که خریدار رأساً نیز دارای حق تقدم خرید سهام جداگانه باشد، نشان‌دهنده کل حق تقدم‌های خریدار خواهد بود. در این حالت، کارگزار پس از دریافت گواهینامه حق تقدم صادره از طرف شرکت، اقدام به تحویل گواهینامه نقل و انتقال به خریدار می‌نماید.

ماده ۶۴: خریدار حق تقدم سهام در صورتی که مایل به پذیرهنویسی سهام جدید باشد، با تأدیه مبلغ پذیرهنویسی و طی کردن فرآیند آن جهت تبدیل حق تقدم به سهم اقدام می‌نماید و کارگزار مربوطه و فرابورس در این خصوص مسئولیتی نخواهند داشت.

ماده ۶۵: دارندگان گواهینامه حق تقدم، در صورتی که وجه پذیرهنویسی را در مهلت تعیین شده به حساب بانکی که در اعلامیه پذیرهنویسی شرکت قید شده است، تأدیه ننمایند، حق تقدم آنها در حکم "حق تقدم استفاده نشده" تلقی خواهد شد.

ماده ۶۶: ناشر موظف است حداکثر ظرف ۵ روز کاری پس از پایان مهلت پذیرهنویسی دارندگان حق تقدم، ضمن جمع‌آوری اطلاعات و مبالغ واریزی دارندگان حق تقدم، تعداد و مشخصات حق تقدم استفاده نشده را به شرکت سپرده‌گذاری مرکزی اعلام نماید. در هر صورت مسئولیت اعلام مشخصات افرادی که از حق تقدم خود استفاده ننموده‌اند و تعیین تعداد آن به عهده ناشر است.

ماده ۶۷: شرکت سپرده‌گذاری مرکزی تمام حق تقدم‌های موضوع ماده ۶۶ فوق را به یک کد معاملاتی منتقل می‌نماید و تعداد و کد معاملاتی حق تقدم استفاده نشده را به ناشر، سازمان و فرابورس اعلام می‌کند.

ماده ۶۸: ناشر باید حداکثر تلاش خود را در خصوص فروش حق تقدم استفاده نشده به بهترین قیمت انجام دهد.

تبصره: در صورتی که به تشخیص مدیرعامل فرابورس، مفاد این ماده رعایت نشود،

وی می‌تواند نسبت به ابطال تمام یا قسمتی از معاملات مذکور اقدام نماید.

ماده ۶۹: کارگزار خریدار حق تقدم استفاده نشده، موظف است وجه پذیرهنویسی حق تقدم خریداری شده را به حساب شرکت واریز نماید.

ماده ۷۰: سایر ضوابط مربوط به دادوستد گواهینامه حق تقدم، مشابه ضوابط حاکم بر معاملات سهام می‌باشد.

فصل چهاردهم: ضوابط کلی معامله در بازار سوم فرابورس

ماده ۷۱: در بازار سوم فرابورس سه نوع عرضه به شرح ذیل انجام می‌شود:

۱. عرضه یکجای اوراق بهادار

۲. عرضه خرد اوراق بهادار

۳. پذیرهنویسی اوراق بهادار

ماده ۷۲: درخواست‌های تکمیل شده عرضه در "کمیته عرضه" فرابورس مورد بررسی قرار می‌گیرد. کمیته عرضه مراتب موافقت یا عدم موافقت با عرضه را ظرف مدت حداکثر ۷ روز کاری پس از ارائه درخواست‌های تکمیل شده به فرابورس، به کارگزار متقاضی عرضه ابلاغ می‌نماید.

ماده ۷۳: مسئولیت کنترل تکمیل بودن مدارک و رعایت ضوابط و مقررات از طرف عرضه کننده به عهده کارگزار عرضه کننده است.

ماده ۷۴: ترکیب اعضای کمیته عرضه، ضوابط و نحوه برگزاری جلسات، مدارک و مستندات که باید متقاضی عرضه ارائه نماید و نحوه اتخاذ تصمیم در کمیته عرضه به تصویب هیأت مدیره فرابورس می‌رسد.

ماده ۷۵: در صورت موافقت کمیته عرضه، فرابورس اقدام به درج نام اوراق بهادار در فهرست عرضه و انتشار همزمان "بیانیه عرضه" می‌نماید.

فصل پانزدهم: عرضه یکجا در بازار سوم

ماده ۷۶: دامنه نوسان قیمت و محدودیت حجمی در خصوص عرضه یکجا اعمال نمی‌شود.

ماده ۷۷: عرضه یکجای اوراق بهادار به صورت یکجا و از یک کد معاملاتی بوده و یا طبق مقرراتی است که به تصویب هیئت مدیره سازمان می‌رسد.

ماده ۷۸: شرایط اعلام شده توسط کارگزار فروشنده پس از انتشار اطلاعیه عرضه توسط فرابورس قابل تغییر نیست. در صورت تغییر در شرایط اطلاعیه عرضه یا انصراف فروشنده از فروش اوراق بهادار معامله عمده انجام نخواهد شد و انجام معامله منوط به درخواست مجدد فروشنده خواهد بود. در این صورت موضوع به مرجع رسیدگی به تخلفات کارگزاران ارجاع و براساس اعلام فرابورس، اوراق بهادار تا زمان صدور رأی قطعی، غیرقابل معامله خواهد شد.

ماده ۷۹: در صورت تمایل فروشنده به انتشار آگهی فروش در جراید، اطلاعات مندرج در آن نباید با اطلاعات ارایه شده به فرابورس مغایرت داشته باشد. در صورت مغایرت، اطلاعات منتشر شده در سایت رسمی فرابورس قابل استناد می‌باشد.

ماده ۸۰: حداقل تغییر قیمت مجاز هر سفارش در عرضه یکجا، یک ریال می‌باشد.

تبصره: مدیرعامل فرابورس می‌تواند براساس وضعیت بازار، حداقل تغییر قیمت مجاز هر سفارش را برای جلسه معاملاتی بعد تغییر دهد، لیکن باید قبل از شروع جلسه معاملاتی بعد، مراتب را به اطلاع عموم برساند.

ماده ۸۱: تعداد اوراق بهادار هر سفارش خرید باید برابر تعداد اوراق بهادار اعلام شده در بیانیه عرضه باشد. همچنین قیمت تعیین شده در سفارش‌های خرید نباید کمتر از قیمت پایه باشد.

ماده ۸۲: کاهش قیمت سفارش خرید ثبت شده در سامانه معاملاتی یا ورود سفارش با قیمتی کمتر از بالاترین سفارش خرید ثبت شده در سامانه معاملاتی، مجاز نمی‌باشد و حذف سفارش خرید فقط در صورت ثبت سفارش خرید با قیمت بالاتر در سامانه معاملاتی مجاز است.

ماده ۸۳: کارگزار فروشنده مکلف است در صورت ثبت سفارش خرید در سامانه معاملاتی با قیمت پایه یا بیشتر از آن قبل از ۵ دقیقه پایانی جلسه معاملاتی، اقدام به عرضه نماید. عرضه توسط کارگزار فروشنده تنها در صورتی امکان‌پذیر است که از زمان ثبت بهترین سفارش خرید در سامانه معاملاتی حداقل ۳ دقیقه گذشته باشد.

تبصره ۱: در صورت ثبت سفارش خرید در ۵ دقیقه پایانی بازار، ادامه رقابت به جلسه

معاملاتی بعد موکول شده و کارگزار دارای بهترین سفارش خرید موظف

است سفارش خود را با همان قیمت در ابتدای جلسه معاملات بعد وارد سامانه نماید.

تبصره ۲: عدم رعایت ضوابط این ماده از سوی کارگزار خریدار یا کارگزار فروشنده تخلف محسوب شده و فرابورس مکلف است موضوع را جهت رسیدگی به مرجع رسیدگی به تخلفات کارگزاران ارجاع نماید.

ماده ۸۴: در صورتی که تخلفات کارگزار خریدار یا کارگزار فروشنده مانع انجام معامله شود، متخلف مکلف به پرداخت یک درصد ارزش معامله به قیمت پایه به عنوان خسارت به طرف مقابل خواهد بود. در این خصوص کارگزار می‌تواند وثایق و تضامین لازم را حسب مورد از خریدار یا فروشنده دریافت نماید. همچنین در صورت عدم انجام معامله مطابق این ماده، کارگزار متخلف مکلف است کارمزدهای انجام معامله را بر حسب ارزش معامله به قیمت پایه به سازمان، فرابورس و شرکت سپرده‌گذاری مرکزی پرداخت نماید.

ماده ۸۵: در معاملات عرضه یکجا، عرضه‌کننده می‌تواند شرایطی را جهت تسویه معاملات به صورت نقد و اقساط تعیین و در بیانیه عرضه اعلام نماید. در این صورت معامله مذکور عرضه یکجای شرایطی محسوب شده و مشمول مقررات مربوطه خواهد بود.

ماده ۸۶: در عرضه یکجای شرایطی، کارگزار خریدار در صورتی مجاز به ورود سفارش به سامانه معاملات است که معادل ۳ درصد ارزش اوراق بهادار موضوع معامله براساس قیمت پایه را به صورت نقد یا ضمانت‌نامه بانکی بدون قید و شرط از مشتری دریافت و حسب مورد به حساب شرکت سپرده‌گذاری مرکزی واریز یا به این شرکت تحویل دهد و تأییدیه شرکت مزبور را مبنی بر اخذ تضامین مربوطه به فرابورس ارایه کند.

تبصره ۱: در صورت عدم ایفای تعهدات تسویه از سوی کارگزار خریدار، سپرده موضوع این ماده پس از کسر کارمزدها و هزینه‌های معامله به کارگزار فروشنده پرداخت می‌شود.

تبصره ۲: در صورتی که کارگزار خریدار پس از ارایه درخواست خرید و قبل از انجام معامله، انصراف کتبی خود را از ادامه رقابت اعلام نماید یا چنانچه کارگزار خریدار موفق به انجام معامله نگردد، سپرده وی با تایید مدیرعامل فرابورس مبنی بر عدم مغایرت اقدامات کارگزار با مقررات در جریان معامله

مذکور، حداکثر تا دو روز کاری پس از زمان انصراف یا انجام معامله مسترد می‌شود.

ماده ۸۷: کارگزار خریدار مکلف است حداکثر ۹ روز کاری پس از انجام معامله، نسبت به تسویه حصة نقدی معامله از طریق پایاپای شرکت سپرده‌گذاری مرکزی اقدام نماید و مستندات لازم جهت تنظیم سند تسویه خارج از پایاپای حصة غیرنقدی را حداکثر ۸ روز کاری بعد از انجام معامله به فروشنده ارائه کند. کارگزار فروشنده مکلف است پس از دریافت مستندات لازم جهت تنظیم سند تسویه خارج از پایاپای و حداکثر ۹ روز کاری پس از انجام معامله، نسبت به ارائه سند تسویه خارج از پایاپای به فرابورس و شرکت سپرده‌گذاری مرکزی اقدام نماید. در صورت واریز حصة نقدی و ارائه سند تسویه خارج از پایاپای به شرکت سپرده‌گذاری مرکزی حداکثر ۹ روز کاری بعد از انجام معامله ثبت معامله در سیستم معاملاتی حداکثر تا پایان روز کاری بعد انجام خواهد شد.

تبصره ۱: در صورت خودداری کارگزار فروشنده یا فروشنده از دریافت مستندات موضوع این ماده، خریدار یا کارگزار وی می‌تواند اسناد فوق را جهت ثبت در سوابق به شرکت سپرده‌گذاری مرکزی ارائه و رسید دریافت نماید.

تبصره ۲: در صورت عرضه سهام جهت انجام معامله عمده از سوی سازمان خصوصی سازی افزایش مهلت تسویه حصة نقدی و ارائه سند تسویه خارج از پایاپای تا ۳۰ روز کاری با اعلام سازمان خصوصی سازی امکان پذیر است

تبصره ۳: در صورتی که کارگزار فروشنده زمانی را طولانی تر از مهلتی که در این دستورالعمل برای ارائه سند تسویه خارج از پایاپای مقرر گردیده، جهت تادیه حصة نقدی معامله تعیین کند، از نظر این دستورالعمل حصة مزبور نیز غیر نقدی تلقی می‌گردد.

ماده ۸۸: در خصوص معامله عرضه یکجای شرایطی، کارگزار خریدار باید حداکثر تا پایان وقت اداری روز کاری بعد از معامله، اسامی خریداران به همراه تعداد و درصد قابل تخصیص به آنان و همچنین دستور خرید دریافت شده را به فرابورس ارائه نماید. تخصیص اوراق بهادار براساس اسامی اعلام شده توسط کارگزار خریدار صورت می‌گیرد.

ماده ۸۹: از زمان انجام معامله تا زمان قطعی شدن آن، اوراق به صورت مسدود در کد فروشنده باقی می‌ماند.

ماده ۹۰: در صورت عدم تسلیم سند تسویه خارج از پایاپای توسط کارگزار فروشنده یا عدم تسویه حصه نقدی معامله توسط کارگزار خریدار در مهلت مقرر، انجام معامله توسط فرابورس قطعی نمی‌شود.

ماده ۹۱: در صورت عدم ارایه سند تسویه خارج از پایاپای طی مهلت مقرر توسط کارگزار فروشنده، موضوع به مرجع رسیدگی به تخلفات کارگزاران ارجاع می‌شود. در صورتی که براساس رأی صادره قطعی کارگزار فروشنده متخلف شناخته شود وی موظف است معادل یک درصد ارزش معامله بر حسب قیمت پایه را به کارگزار خریدار و کارمزدهای انجام معامله را بر حسب ارزش معامله به سازمان، فرابورس و شرکت سپرده‌گذاری مرکزی پرداخت نماید. کارگزار خریدار پس از کسر کارمزد خود مکلف به پرداخت مابقی مبلغ مذکور به عنوان خسارت به خریدار خواهد بود.

ماده ۹۲: در صورت عدم واریز حصه نقدی یا عدم ایفای تعهدات خریدار در خصوص سند تسویه خارج از پایاپای طی مهلت مقرر توسط کارگزار خریدار، موضوع به مرجع رسیدگی به تخلفات کارگزاران ارجاع می‌شود. در صورتی که براساس رأی صادره قطعی کارگزار خریدار متخلف شناخته شود، کارمزد کارگزار خریدار، سازمان، فرابورس و شرکت سپرده‌گذاری مرکزی از محل سپرده موضوع ماده ۸۶ این ماده کسر و مابقی به حساب کارگزار فروشنده واریز خواهد شد. کارگزار فروشنده پس از کسر کارمزد خود مکلف به پرداخت مابقی مبلغ مذکور به عنوان خسارت به فروشنده خواهد بود.

ماده ۹۳: موارد پیش‌بینی نشده در ضوابط عرضه یکجا، تابع سایر رویه‌ها و قواعد معاملاتی تصریح شده در این دستورالعمل است.

فصل شانزدهم: عرضه خرد در بازار سوم

ماده ۹۴: در عرضه خرد، متقاضی خرید شخصی است که خریدار حجم معینی از اوراق بهادار مشخص از سوی مالکان آن است.

ماده ۹۵: در صورت درج اوراق بهادار متعاقب درخواست متقاضی، کمیته عرضه مهلتی را برای خرید نامبرده تعیین که این مهلت به همراه سایر شرایط اعلامی از سوی متقاضی خرید در بیانیه عرضه منتشر می شود.

ماده ۹۶: مالکان اوراق بهادار در صورت تمایل جهت فروش اوراق خود به متقاضی خرید باید اوراق مذکور را از طریق کارگزار خود نزد شرکت سپرده‌گذاری مرکزی سپرده نموده و سپس سفارش فروش خود را از طریق کارگزار در سامانه معاملاتی ثبت نمایند.

ماده ۹۷: در پایان مهلت تعیین شده جهت خرید، کارگزاران خریدار اقدام به ورود سفارش با حجم اعلامی خواهند نمود و معاملات با اجرای یک حراج تک قیمتی انجام خواهد شد.

ماده ۹۸: تسویه معاملات در بازار عرضه خرد، تابع مقررات مربوط به تسویه معاملات عادی خواهد بود.

فصل هفدهم: پذیره نویسی در بازار سوم

ماده ۹۹: پذیره‌نویسی اوراق بهادار از جمله سهام شرکت‌های سهامی عام، اوراق مشارکت و گواهی سپرده براساس مجوز صادره از سازمان و مفاد بیانیه ثبت انجام خواهد شد.

ماده ۱۰۰: کارگزار عرضه‌کننده مکلف است حداقل ۷ روز کاری قبل از زمان عرضه پیشنهادی خود، مدارک و اطلاعات زیر را به فرابورس ارایه نماید:

۱. تاییدیه شرکت سپرده‌گذاری مرکزی مبنی بر سپرده شدن کل اوراق مورد

پذیره نویسی

۲. بیانیه ثبت

۳. اطلاعیه پذیره‌نویسی

۴. نحوه پایاپای و تسویه وجوه اوراق

۵. اعلام شرایط در نظر گرفته شده برای کارگزاران خریدار در خصوص امکانات

آنها و یا زمان توزیع اوراق در شبکه داخلی کارگزاران

۶. اطلاعات و مدارکی که کارگزاران خریدار در زمان پذیره‌نویسی باید از خریداران

اخذ و به ناشر ارایه نمایند، از قبیل مشخصات هویتی خریداران و شماره حساب

بانکی

ماده ۱۰۱: فرابورس در صورت کفایت مدارک و مستندات ارایه شده، حداقل ۳ روز کاری قبل از شروع پذیرهنویسی نسبت به انتشار اطلاعیه پذیرهنویسی و بیانیه ثبت اقدام خواهد کرد.

ماده ۱۰۲: در روز اول پذیرهنویسی نماد اوراق توسط فرابورس به نحوی گشایش می‌گردد که سفارشات با قیمت ثابت مندرج در بیانیه عرضه قابل ورود به سیستم باشد. در پذیره نویسی واحد پایه سفارشات و محدودیت حجمی به نحوی تعیین می‌گردد که حتی‌الامکان منطبق با شرایط مندرج در اطلاعیه عرضه باشد. تنظیمات سامانه معاملاتی از جمله دامنه نوسان قیمت، واحد پایه سفارش و محدودیت حجمی براساس شرایط مندرج در اطلاعیه پذیرهنویسی توسط کمیته عرضه تعیین و اعلام خواهد شد.

ماده ۱۰۳: کارگزاران پس از گشایش نماد، امکان ورود سفارش خرید را طی دوره مشخص شده در اطلاعیه پذیرهنویسی به سامانه معاملات خواهند داشت. سفارش‌های خرید باید با شرایط مندرج در بیانیه عرضه مطابقت داشته باشند. فرابورس می‌تواند سفارش‌هایی را که با شرایط مزبور منطبق نیست حذف نماید.

ماده ۱۰۴: در طول دوره پذیرهنویسی، در پایان هر روز در صورتی که حجم سفارش‌های خرید معادل یا بیشتر از کل اوراق بهادار مورد پذیرهنویسی شود، عرضه اوراق به صورت تسهیم به نسبت انجام خواهد شد.

ماده ۱۰۵: در صورتی که در پایان دوره پذیرهنویسی تعداد تقاضای ثبت شده در سامانه معاملاتی کمتر از کل اوراق مورد پذیرهنویسی باشد، متعهد پذیرهنویس مکلف به ورود سفارش به میزان مابه‌التفاوت سفارش‌های ثبت شده و کل اوراق مورد پذیرهنویسی خواهد بود. پس از ورود سفارش متعهد پذیرهنویسی، عرضه انجام خواهد شد.

ماده ۱۰۶: در صورتی که طبق بیانیه ثبت مقرر شود که بخشی از عرضه اوراق از طریق شبکه بانکی یا شبکه کارگزاری‌های دیگر انجام شود، این اوراق می‌تواند طی دوره پذیرهنویسی از طریق شبکه‌های مذکور فروخته شود. در پایان هر روز از دوره پذیرهنویسی بر اساس وجوه واریزی به حساب بانکی مربوطه و اعلام کارگزار، فرابورس اوراق پذیره نویسی شده را به کد واسط منتقل می‌نماید. کارگزار باید طی مدت حداکثر ۱۰ روز پس از پایان دوره پذیرهنویسی، فهرست خریداران اوراق را به فرابورس ارایه نماید تا اوراق خریداری شده به کد مشتریان تخصیص یابد.

در صورت عدم ارایه تمام یا قسمتی از کدهای معاملاتی، اوراق باقیمانده به حساب کارگزار منتقل می‌شود.

فصل هجدهم : شرایط معاملات دست دوم بازار اوراق مشارکت

ماده ۱۰۷: در صورت وجود اطلاعات با اهمیت تأثیرگذار بر قیمت اوراق بهادار پذیرفته شده در بازار اوراق مشارکت، فرابورس می‌تواند نماد معاملاتی مربوطه را طبق مقررات متوقف و پس از انتشار اطلاعات نسبت به بازگشایی نماد اقدام نماید. دامنه نوسان قیمت در روز بازگشایی نماد اعمال نخواهد شد.

ماده ۱۰۸: خریدار ملزم است علاوه بر قیمت خرید اوراق مشارکت و هزینه‌های معاملاتی، سود انباشته اوراق مزبور (سود بین دو موعد سررسید که در امیدنامه اوراق قید شده است) را نیز پرداخت نماید.

ماده ۱۰۹: ضامن، بازارگردان یا بازار ساز مکلف است در راستای ایفای تعهدات خود مبنی بر خرید اوراق، به ترتیبی که در بیانیه ثبت مشخص شده است نسبت به ورود سفارش‌های خرید لازم و حفظ آن طی دوره معاملاتی اقدام نماید. در صورتی که کل سفارش وارده ضامن، بازارگردان یا بازار ساز معامله گردد نامبرده موظف به ورود سفارش جدید تا حداکثر ۵ دقیقه پس از آن می‌باشد.

ماده ۱۱۰: در صورتی که شخصی دارنده بیش از ۵ درصد از کل اوراق منتشره باشد، بصورت اختیاری می‌تواند اوراق خود را بصورت عمده و با شرایط و ضوابط معاملات عمده عرضه نماید.

ماده ۱۱۱: سایر مقررات مربوط به نحوه دریافت سفارش خرید و فروش اوراق و سایر مقررات مربوط از جمله احراز هویت مشتری دریافت کد معاملاتی و غیره مشابه ضوابط حاکم بر معاملات سهام در این دستورالعمل می‌باشد.

ماده ۱۱۲: فقط اوراقی در فرابورس قابل معامله هستند که نزد شرکت سپرده‌گذاری مرکزی سپرده شده و گواهی نقل و انتقال برای آن صادر شده باشد.

فصل نوزدهم : شرایط فعالیت کارگزاران و بازارگردان

ماده ۱۱۳: انجام معاملات توسط کارگزاران در فرابورس، منوط به عضویت ایشان در فرابورس می‌باشد. عضویت کارگزاران در فرابورس براساس دستورالعملی است که به پیشنهاد هیئت مدیره فرابورس به تصویب هیئت مدیره سازمان خواهد رسید.

ماده ۱۱۴: کارگزار موظف است برای دریافت درخواست مشتریان از فرم‌های الکترونیکی یا غیر الکترونیکی، طبق فرمت ابلاغ شده توسط فرابورس استفاده کند.

ماده ۱۱۵: مسئولیت احراز هویت مشتری بر عهده کارگزار است. کارگزار باید مطابق مقررات، هویت مشتری را احراز نماید.

ماده ۱۱۶: کارگزاران مکلف به دریافت درخواست‌های مشتریان و اجرای آن طبق مقررات می‌باشند. عدم دریافت درخواست مشتریان، ثبت و یا اجرای آن برخلاف مقررات، تخلف محسوب شده و موضوع توسط فرابورس جهت رسیدگی به مرجع رسیدگی به تخلفات کارگزاران ارجاع خواهد شد.

ماده ۱۱۷: فقط کارگزاری مجاز به استفاده از کد معاملات گروهی و ثبت سفارش‌های گروهی می‌باشند که از دفتر ثبت سفارش مورد تایید سازمان استفاده نمایند. در این دفتر باید استانداردهای وضع شده توسط سازمان در خصوص ثبت و اجرای درخواست‌های مشتریان رعایت شود.

ماده ۱۱۸: بازارگردانی در فرابورس به دو روش بازارگردانی مبتنی بر حراج و بازارگردانی مبتنی بر مذاکره امکان‌پذیر می‌باشد. بازارگردانی مبتنی بر مذاکره صرفاً در بازار دوم و بازار اوراق مشارکت امکان‌پذیر است و مقررات آن به تصویب هیئت مدیره فرابورس می‌رسد.

ماده ۱۱۹: فعالیت بازارگردانی مبتنی بر حراج در فرابورس مطابق دستورالعمل فعالیت بازارگردانی مصوب هیئت مدیره سازمان انجام خواهد شد.

ماده ۱۲۰: بازارسازی در فرابورس براساس دستورالعمل اجرایی بازارسازی سهام مصوب ۸۴/۱۰/۳ هیئت مدیره سازمان کارگزاران بورس اوراق بهادار تهران امکان‌پذیر بوده و جهت اجرا در فرابورس کلیه وظایف و اختیارات سازمان کارگزاران بورس اوراق بهادار تهران در دستورالعمل مذکور بر عهده فرابورس خواهد بود. همچنین در دستورالعمل مذکور عبارت "شرکت بورسی" به "ناشری که اوراق آن در فرابورس پذیرفته شده است" و عبارت "کارگزار بورسی" به "کارگزار پذیرفته شده در فرابورس" تغییر

می‌یابد. درخواست بازسازی و تعهدات بازسازی طی فرمی که به تصویب هیئت مدیره فرابورس می‌رسد، از طریق کارگزاران به فرابورس اعلام می‌شود.

فصل بیستم: سایر مقررات

ماده ۱۲۱: نرخ‌های خدمات و کارمزدهای فرابورس و نحوه وصول آن در چارچوب سقف‌های مصوب هیئت مدیره سازمان، توسط هیئت مدیره فرابورس تصویب و اعمال می‌گردد.

ماده ۱۲۲: در صورت پذیرش سهام شرکت‌هایی که در خصوص مالکیت سهام آن، محدودیت مقرراتی یا اساسنامه‌ای وجود دارد، فرابورس موظف است محدودیت‌های مذکور را بر اساس مقررات و در چارچوب امکانات عملیاتی خود کنترل نماید.

ماده ۱۲۳: کلیه مواردی که مطابق این دستورالعمل باید توسط فرابورس اعلام شود و کلیه موارد اطلاع‌رسانی که مطابق این دستورالعمل الزامی می‌باشد از طریق سایت رسمی فرابورس انجام خواهد گرفت.